

Veteranen met een Missie

Humanitaire initiatieven door oud-militairen in voormalige uitzendgebieden

NCDO onderzoekt regelmatig wat het Nederlandse publiek denkt over internationale samenwerking. Ook laat NCDO onderzoek uitvoeren over internationale vraagstukken die betrekking hebben op de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Dit is een samenvatting van een van deze onderzoeken. Het gehele onderzoeksrapport en een lijst met overige onderzoeken kunt u vinden op www.ncdo.nl.

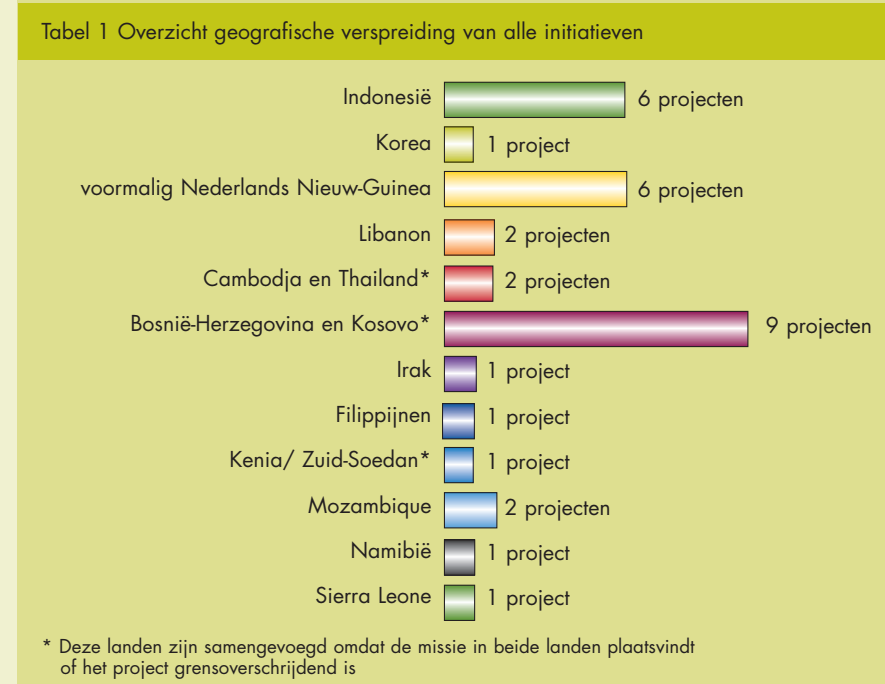
Postadres:
Postbus 94020
1090 GA Amsterdam

Bezoekadres:
(hoofdingang KIT)
Mauritskade 63
1092 AD Amsterdam

tel: 020 568 87 55
fax: 020 568 87 87
info@ncdo.nl
www.ncdo.nl

Direct verband locatie missies en projecten

In totaal is een vijftigtal projecten getraceerd, waarvan 33 projecten nader onderzocht zijn. Bij deze 33 projecten zijn circa 125 veteranen op uitvoerend niveau actief en zij vallen onder de noemer Veteranen met een Missie. Via inzamelingsacties en reünistenbijeenkomsten bereiken de projecten een grotere groep veteranen. De geografische spreiding van deze initiatieven is groot en weerspiegelt de inzet van Nederlandse militairen sinds de Tweede Wereldoorlog. Veruit de meeste van de onderzochte initiatieven concentreren zich in Bosnië-Herzegovina en Kosovo (9), Indonesië (6) en voormalig Nederlands Nieuw-Guinea (6) (zie tabel). De laatste, dat nu deel uitmaakt van Indonesië, is vanwege de betrokkenheid van veteranen bij de problematiek van de Papoea's in het onderzoek als apart gebied behandeld. Zonder uitzondering geven de actieve veteranen in dit gebied aan dat zij vinden dat de Papoea's door Nederland in de steek zijn gelaten. Veruit de meeste Veteranen met een Missie zijn actief in hun voormalig uitzendgebied. Vaak zijn dit voormalige oorlogsgebieden of landen met een niet goed functionerende staat en samenleving. Hierdoor hebben ver-

scheidene projecten raakvlakken met het opbouwen van een "civil society" en de problematiek van "fragiele staten".

Jeugd belangrijke doelgroep

Relatief veel projecten richten zich op kinderen, jongeren en onderwijs. Voorbeelden hiervan zijn weeshuizen, programma's voor jongeren die een oorlogstrauma opliepen en projecten waarbij jongeren kansen krijgen om (secundair) onderwijs te volgen. Daarnaast zijn er relatief veel initiatieven op het vlak van gezond-

heidszorg. Specifiekere projecten zijn bruggenbouw, de aanleg van schoonwatervoorzieningen en het verstrekken van microkredieten. De nieuwere initiatieven zijn meestal gericht op samenlevingsopbouw en vreedzaam omgaan met (etnische) conflicten.

Handen uit de mouwen

Uit het onderzoek komt naar voren dat Veteranen met een Missie doeners zijn. Ze willen de mensen voor wie ze zich inzetten concreet helpen en snel resultaat boeken. Mede om die reden vragen ze in lang niet alle

gevallen subsidies aan. Lange doorlooptijden en papierwerk weerhouden hen hiervan. Ook klinkt bij sommigen kritiek door op de overheadkosten bij grotere ontwikkelingsorganisaties. Inkomsten voor de projecten worden verkregen door onder andere individuele giften, collecten (waaronder kerkelijke collecten), sponsoring door bedrijven, de lokale Rotary of vergelijkbare organisaties, scholenacties en de verkoop van producten. De budgetten variëren van enkele honderden euro's per jaar tot honderdduizend euro of meer. In bijna alle gevallen voeren de veteranen deze projecten uit als vrijwilligerswerk. Veteranen hebben besef van de kleinschaligheid van hun eigen initiatieven, maar onderschatten tegelijkertijd de neven-effecten van hun projecten, zoals de wijze waarop hun eigen project bijdraagt aan een grotere betrokkenheid van Nederlanders bij ontwikkelings samenwerking. Dit terwijl veel initiatieven aantoonbaar leiden tot lokale acties en bovendien geregeld aandacht krijgen in de plaatselijke en regionale media (en soms ook de landelijke pers halen).

Kracht en kwetsbaarheden

Zoals bij alle kleinschalige initiatieven is de continuïteit van de veteranenprojecten kwetsbaar, vanwege de afhankelijkheid van de inzet van één persoon of een kleine groep. Belangrijk is dus om te zorgen voor opvolgers, zeker omdat de veteranen vaak al op leeftijd zijn. Daarnaast geven veteranen zelf aan dat de feitelijke behoefte van de

doelgroep(en) helder in beeld moet worden gebracht en projecten lokaal afdoende moeten worden ingebed. Ook moet volgens hen een adequate (voortgangs)controle plaatsvinden en is kennis van cultuurverschillen onontbeerlijk. Voorts wordt de noodzaak beklemtoond van het hebben van realistische verwachtingen en van betrouwbare contactpersonen en partnerorganisaties. De kracht van de veteranen blijkt uit de intensieve voorbereiding op hun uitzending, waardoor de veteranen vaak goed op de hoogte zijn van de specifieke situatie in een projectland. Door hun langdurige verblijf beschikken ze over eigen contactpersonen en netwerken. Daarnaast hebben ze vaak specifieke militaire expertise – variërend van de kennis van landmijnen tot het kunnen organiseren onder primitieve omstandigheden.

Lange traditie van humanitaire projecten

Veteranen kennen een lange traditie van het opzetten van kleinschalige humanitaire projecten. Die traditie omspant inmiddels meer dan een halve eeuw, een enkel project gaat zelfs terug tot de periode van vóór de Tweede Wereldoorlog. Nederland heeft veel dienstplichtigen en beroepsmilitairen uitgezonden naar ontwikkelingslanden. De projecten van Veteranen met een Missie sluiten aan op de trend van het groeiende aantal particulieren dat ontwikkelingsprojecten opzet. Het verschil is dat deze activiteit bij de veteranen langer geleden begonnen

is en - in tegenstelling tot de reguliere particuliere initiatieven - niet tijdens vakanties in ontwikkelingslanden is ontstaan, maar tijdens hun werkzaamheden als militair. Een andere trend is dat veteranen steeds vaker maatschappelijk actief zijn. Een voorbeeld hiervan is het project 'Verhalen van Veteranen', waar oude en jonge veteranen scholieren en studenten ontmoeten. Bij zo'n ontmoeting komen onder andere morele dilemma's van militairen of de actuele situatie van Uruzgan aan bod.

Traumaverwerking en wederopbouw centraal

Grote persoonlijke betrokkenheid heeft in veel gevallen te maken met de verwerking van de aan een uitzending verbonden indrukwekkende (en soms traumatiserende) beelden en ervaringen. En eveneens met gevoelens van machteloosheid en de mensen ter plekke niet in de steek te mogen laten. Vanwege dit aspect van verwerking is er een directe relatie tussen de humanitaire initiatieven van veteranen enerzijds en nazorg voor oud-militairen anderzijds – een belangrijk punt voor Defensie, maar ook voor de samenleving als geheel. Een voorbeeld hiervan is de stichting 'Veteranen actief'. Zij organiseert terugkeerreizen naar voormalig Joegoslavië, waarbij veteranen gedurende een week de handen uit de mouwen steken en bouwen aan bijvoorbeeld een cultureel buurtcentrum. Hierbij staan zowel wederopbouw als traumaverwerking centraal.

© april 2008 NCDO

INLEIDING

Het Veteraneninstituut (Vi) en NCDO startten in 2007 het project Veteranen met een Missie. Hierin staan veteranen centraal die betrokken zijn bij kleinschalige humanitaire projecten in of nabij het gebied waarnaar ze als militair uitgezonden zijn geweest. Onderdeel van Veteranen met een Missie is een verkennend onderzoek naar de achtergrond van deze projecten en de motivatie van veteranen. Het onderzoek is uitgevoerd door drs. R.P.F. Bijkerk (militair-historicus, onderzoeker en publicist civiel-militaire betrekkingen) en drs. G.A.M. Lardenoye (politicoloog, journalist en publicist veteranenzaken). In het veteranentijdschrift Checkpoint en het tijdschrift IS zijn oproepen geplaatst om Veteranen met een Missie op te sporen. Daarnaast is de website veteranenmeteenmissie.nl opgezet. Met behulp van vragenlijsten, interviews en het verzamelen van aanvullende informatie hebben de onderzoekers een studie verricht naar de aard en de omvang van de projecten. In deze samenvatting staan de belangrijkste resultaten van dit onderzoek. Het gehele rapport en meer informatie kunt u vinden op www.veteranenmeteenmissie.nl of op www.NCDO.nl.